

Warszawa, 22 stycznia 2026

prof. dr hab. Marcin Nałęcz-Niesiołowski
Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku
Wydział Dyrygentury, Kompozycji i Teorii Muzyki

RECENZJA

Recenzja pracy doktorskiej pana mgr Kuby Wnuka w ramach postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w Dziedzinie sztuki, dyscyplina artystyczna: sztuki muzyczne prowadzonego przez Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina. Praca doktorska napisana pod kierunkiem prof. dra hab. Krzysztofa Kusiela-Moroza.

Do recenzji przedstawiona została praca doktorska/opis dzieła artystycznego „Polska premiera opery Gaetana Donizettiego *Il Giovedì Grasso*. Topos włoskiego *bel canto* w kontekście wykonawstwa na instrumentach historycznych. Dyrygent w poszukiwaniu brzmieniowej prawdy oryginału”.

1. Opinia o dokumentacji

Przedstawiona przez pana Kubę Wnuka dokumentacja sporządzona została bardzo dobrze. Zawiera pełne i wyczerpujące informacje, bardzo udane nagranie dzieła wraz z partyturą i jej wyśmienitym(!) opisem.

2. Recenzja

Praca doktorska Kuby Wnuka lokuje się na styku prac z zakresu muzykologii historycznej oraz na refleksji wykonawczej Autora pracy. Jej podmiotem jest jednoaktowa opera Gaetana Donizettiego *Il Giovedì Grasso* - dzieła rzadko obecnego we współczesnej praktyce wykonawczej, repertuarach teatrów operowych. Autor wybrał dzieło nie jako „ciekawostkę” muzyczno-historyczną, lecz jako materiał pozwalający uchwycić w praktyce „modus operandi” *bel canta*: sposób budowania dramaturgii dzieła, relacje między recytatywem a ansamblami, a także należną estetykę brzmienia, artykulacji i agogiki. Praca doktorska wyrasta z konkretnego przedsięwzięcia, prezentacji scenicznej opery *Il Giovedì Grasso* w Warszawskiej Operze Kameralnej z udziałem Orkiestry Instrumentów Dawnych *Musicae Antiquae Collegium Varsoviense*. Fakt ten powoduje, iż nie mamy w rozprawie do czynienia z roboczym założeniem późniejszej realizacji dzieła w teatrze, lecz z metodą w której ustalenia historyczne i analityczne zweryfikowane zostały w warunkach wykonawczych. Jednym z problemów badawczych pracy jest pytanie, w jaki sposób *bel canto* - rozumiane nie tylko jako styl wokalny, ale jako cała kultura wykonawcza i teatralna - może być dzisiaj odczytywane i realizowane w sposób świadomy, w oparciu o dostępną wiedzę historyczną, wykonawczą. W swojej pracy Autor nie opowiada się za tzw. „muzealną rekonstrukcją”, lecz za interpretacją, która korzysta z narzędzi *HIP* - *historically informed performance* by wskazać elementy utracone w późniejszych tradycjach, praktykach wykonawczych (zwłaszcza późnoromantycznych) i zbliżyć wykonanie do pierwotnej retoryki dzieła muzycznego, stylu *bel canta*.

Cel pracy można ująć w kilku punktach:

1. Identyfikacja i opis toposów wykonawczych charakterystycznych dla *bel canta*;
2. Rekonstrukcja idiomu brzmieniowego wynikającego z instrumentarium pierwszej połowy XIX wieku;
3. Analiza formalno-stylistyczna opery *Il Giovedì Grasso* jako materiału w którym owe toposy ujawniają się w sposób szczególnie czytelny;
4. Zastosowanie ustaleń w praktyce scenicznej i refleksja nad ich realizacją w realiach współczesnego teatru.

Metodologia opiera się zaś na trzech filarach:

1. Analizie źródłowej: partytura/manuskrypt, materiały historyczne, traktaty;
2. Analizie porównawczej: zderzenie praktyk wykonawstwa współczesnego z wynikami badań oraz ze specyfiką wykonawstwa na instrumentach historycznych;
3. Refleksji, spostrzeżeniach wykonawczych dyrygenta.

Układ ten jest szczególnie adekwatny dla badań nad wykonawstwem, ponieważ same źródła rzadko rozstrzygają kwestie agogiki, proporcji dynamicznych czy ornamentacji, z kolei praktyka wykonawcza bez należnych źródeł może łatwo popaść w zbyt dużą dowolność. Autor pracy buduje zatem model, w którym wykonawstwo przechodzi przez filtr pogłębionej analizy. Dopiero wówczas staje się modelem interpretacyjnym. Ważnym aspektem w pracy jest klarowne nazwanie pól ograniczeń i decyzji wykonawczych. W operze *belcantowej* wiele elementów jest częściowo lub znacznym stopniu niedookreślonych w zapisie

partyturowym (np. zakres/wielkość rubata, natężenie wibracji w głosie i na instrumentach, sposób prowadzenia portamenta, rodzaje kadencji i ornamentów, etc.). Autor pracy nie ukrywa tej niedookreśloności, lecz czyni ją tematem namysłu: wskazuje, gdzie kończy się pewność wynikająca ze źródeł, a gdzie zaczyna się konieczność wyboru opartego na stylistycznym prawdopodobieństwie oraz na spójność dramaturgicznej, wykonawczej dzieła. Wywód zostaje poprowadzony od szerokiego tła historycznego ku mikroskali, poszczególnych decyzji wykonawczych. Początkowo Autor osadza *bel canto* w dziejach opery włoskiej, opisując przemiany gatunkowe i instytucjonalne, a także ewolucję relacji słowa i muzyki. Następnie przedstawia podstawy *HIP* - *historically informed performance* i ich znaczenie dla repertuaru XIX wieku, szczególnie w kontekście *bel canto*, które przez dziesięciolecia funkcjonowało w praktyce interpretacyjnej ukształtowanej przez estetykę późniejszej epoki, romantyzmu. Kolejny krok stanowi rozdział o instrumentarium oraz o rekonstrukcji brzmienia. Zwieńczeniem zaś jest szczegółowa analiza opery i synteza wniosków wykonawczych.

Ten typ konstrukcji ma dużą wartość dydaktyczną i naukową: historia muzyki nie jest tłem, ale fundamentem pojęciowym; *HIP* - *historically informed performance* nie jest hasłem, ale narzędziem interpretacyjnym, instrumentarium nie jest spisem obsady, ale czynnikiem tworzącym idiom, retorykę, analiza dzieła nie jest ogólnym opisem, lecz prowadzi do konkretnych rekomendacji wykonawczych.

Jednym z najważniejszych aspektów pracy jest pokazanie procesu przygotowania premiery jako elementu badawczego. Autor akcentuje, że ustalenia historyczne i analityczne nie są „zastosowane” mechanicznie, lecz podlegają weryfikacji w próbach. W praktyce oznacza to konieczność wyboru, kompromisu: między np. możliwościami wokalnymi wykonawców, ograniczeniami technicznymi, czasowymi teatru, a ideałem stylistycznym, wykonawczym. Taka postawa jest zrozumiała naukowo, ponieważ uznaje, że wykonawstwo jest przestrzenią decyzji i kompromisów, a badania służą rozszerzeniu pola wyboru niż narzuceniu jednego modelu.

Rozprawa pana Kuby Wnuka wnosi istotny wkład do refleksji nad stylem *bel canto* w dwóch wymiarach. W wymiarze naukowym porządkuje kategorie

stylu poprzez pojęcie toposów wykonawczych, pokazując, jak instrumentarium oraz praktyki wykonawcze wpływają na rozumienie dzieła. W wymiarze praktycznym przedstawia model pracy, w którym dyrygent wykorzystuje narzędzia z zakresu muzykologii i teorii muzyki do budowania interpretacji, a następnie weryfikuje je w warunkach teatru wraz z publicznym wykonaniem dzieła. Przekonującym przesłaniem pracy jest teza, że styl *bel canto* domaga się dzisiaj odzyskania swojej retorycznej i brzmieniowej logiki. W tym sensie wykonawstwo historyczne nie jest modnym dodatkiem, lecz sposobem na poszerzenie wyobraźni interpretacyjnej i na przywrócenie repertuariowi *bel canto* jego pierwotnego brzmienia.

3. Konkluzja

Przedstawiona przez pana **Kubę Wnuka** praca doktorska: „Polska premiera opery Gaetana Donizettiego *Il Giovedì Grasso*. Topos włoskiego *bel canto* w kontekście wykonawstwa na instrumentach historycznych. Dyrygent w poszukiwaniu brzmieniowej prawdy oryginału” posiada należną wagę dzieła artystycznego i badawczego, elementów nadrzędnych w idei doktoratu.

Nie waham przed wyrażeniem oceny, że praca doktoranta jest wzorcowa, zasługująca na wyróżnienie! Doszedłem do takiego wniosku po wnikliwej ocenie zakresu artystyczno-analityczno-badawczego pracy, „*holistycznym*”, w rozumieniu analizy: muzycznej, muzykologicznej, historycznej podejściu autora pracy do wszystkich elementów r o z p r a w y doktorskiej. Słowa szacunku należą się także za wręcz benedyktyńską dbałość doktoranta o jak najwierniejsze przedstawienie dzieła pod względem edytorskim i wykonawczym jak również za bardzo ciekawe wywiady przeprowadzone z muzykami Orkiestry Instrumentów Dawnych MACV.

Z pełnym przekonaniem i radością wnoszę o przyjęcie całości pracy/rozprawy w ramach przewodu doktorskiego i nadanie panu **Kubie Wnukowi** stopnia **doktora** w dziedzinie sztuk muzycznych.

prof. dr hab. Marcin Nałęcz-Niesiołowski

Przedstawiona rozprawa doktorska spełnia wymagania stawiane tego typu pracom zgodnie z zapisami ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dziennik Ustaw z 2021 r. poz. 478), art. 186 i 187